

Vadhajtások nélkül Ki az a Jávor?

A vezetőknek is vannak téveszmék. Nem mindnek, és nem mindnek ugyanaz, de miért éppen nekik ne lenne. Emberek ők is, földönjáró, két lábon élő emberek. Olyan állás megállapítás ez, hogy árnycákban akár „sütkérezhetnénk” is.

Tavaly az egyik termelőszövetkezet teljes vezetőségével hadakoztam az ottani asszonyok panasza miatt. Azt állította a vezetőség minden tagja, hogy a termelés érdekében megengedhető az elnök szájából a vastag hang és a durva beszéd is. Összehasonlítási próbának megkérdeztem egy másik jól működő szövetkezet elnökét, mit mond az ő gyakorlata. Meglepett, mert azt mondta, hogy ebben a szakmában nem boldogulhat másképpen az ember. Miután a harmadik példát is kézhez kaptam a minap, beláthatnám, hogy nem nekem van igazam.

A kereset nem minden

Nem voltam soha egyetlen téveszmék sem elnöke, sem másfajta vezetője, tagja is csak lakásszövetkezetnek vagyok. El sem tudom képzelni, hogyan kormányoznak én egy nyolcszáz tagú szövetkezetet — mint például a dorozsmai József Attila — úgy, hogy minden tag ott találja minden évben a zsebében, amiért dolgozott. Márpedig számok bizonyítják, hogy ez a tsz évről évre jobban gazdálkodik. Mi kell ehhez? A tagok becsületes munkája mindenképpen. Céltudatos és hozzáértő vezetés is kell hozzá, sok más mellett az elsők között.

Most ne csak az eredményeket nézzük. Igaz, azért járnak az emberek a térszabesbe dolgozni, hogy megéljenek. Becsületes munkájukból becsületesen. Megélnék. Hallom azonban, hogy ez is kilépett a szövetkezetből meg az is. Néhányan vannak csak. Máshol is jönnek-mennek a munkások, mégsem vonják keresztfára az igazgatót. Csak hogy az egyik asszony is azt mondja, hogy

az elnökkel támadt összeütözközése meg a másik is. Megsértődtek. Megsértették őket. Komáromi Károlyné kilépett, mégis azt mondja: 13 évig voltam tag, megátalkodott rosszindulattal se tudnék rá rosszat mondani, de azt se tudom, mi történt vele mostanában. Azt mondta egyszer, hogy eleget loptam már, menjek dolgozni. A másik asszony, Kotogán Ferencné valahogy így beszélt: Bántani nem bántottak, jól ke-restem, csak az elnök szolgálati lakásáról beszélt mindenki ott a raktárban. Kül-dözttyülés előtt mondta aztán az elnök, hogy ilyen-olyan mocskosságú asszonyok mi-ket beszélnek. Bemertem hozzá, tisztáztuk a dolgot, vártam, hogy visszaszívja majd a másik közgyűlésen. En álltam föl aztán, hogy sértve érzem magam, és visszautasítom a rágalmatokat. Rámszól mindjárt, hogy adjam be írásban. Beadtam, hogy kilé-pek.

Tulajdonosok

Ilyen és ehhez hasonló ügyekről van szó. Erdemes ezt egy mérlegre tenni a gazdasági eredményekkel? A község vezetői így fogalmazzák: jó szakember Sztár Ágoston, jó vezető, de az emberekkel valahogy nem tud bánni. Nem pályázik senki a helyére, nem írja senki, de a vadhajtások mellett nem mehetünk el szó nélkül. Baj az, ha valakinek a fejébe száll a dicsőség. Oka lehet az is, hogy fölülről is adták a tömjént, ha róla volt szó.

Hiába harmadik a példa, mégsem győzhet meg. Nem lehet igaza egyetlen vezetőnek se, aki azt hiszi, hogy a cél érdekében ezt is lehet. Azt a célt más módszerekkel, emberséggel, megértéssel és tántoríthatatlan következetességgel is el lehet érni. A téves mezőgazdasági nagyüzem. Alapvető célja, hogy termeljen. De sötétben tapogat, aki csak ezt látja. A tagok társadalmi szervezete is. És a tagok tulajdonosok.

Hej, de nagy szó ez! Alapvető célja ennek a társadalmi szervezetnek, hogy a tagok jól érezzék magukat. Az ő szövetkezetükben.

Könnnyű az igét messziről hirdetni. Szóba kerül ez akkor is, amikor Sztár Ágostonnal beszélek. Mert azért a tagok sem angyalok ám! Van közöttük is nagyszájú, handabandázó, felelőtlenül gyanúsító, pletykahordogató, ilyen is, olyan is. Itt, ötlik föl bennem teljes életnagyságban a gondolat: Ki tudja a nyolcszáz embernek igazat adni úgy, hogy azért a termelés is menjen?

Az emberekért

Mégsem adhatunk igazgat egyetlen elnöknek sem, aki ha csak néhány percre is tagjai fölött érzi magát annyira, hogy meginog a talaj a lába alatt. — A tagok leválthatják az elnököt, ha nem tetszik nekik — mondja az én elnököm. Ennyire ne érezzük ki a kérdést. Arról van inkább szó, hogy a korszerű nagyüzem vezetése nem nélkülözheti a korszerű vezetés tudományát. Ez pedig egy csomó gazdasági ismeret, politikai jártasság mellett pszichológiát és pedagógiát is jelent. Azért is, mert a téveszmék is anyagi erőkké válhatnak: visszahúzó erőkké. Azért is, mert ez a mezőgazdasági nagyüzem szocialista nagyüzem. Az emberekért van, elnököktől, főagronómusostól, mindenes-től.

Arról győzött meg inkább a három elnök, hogy jól tették a csongrádiak néhány évvel ezelőtt. Továbbképzést rendeztek külön az ipari és külön a mezőgazdasági vezetőknél, kimondottan pszichológiai és pedagógiai — mondjuk így; termeléspedagógiai — ismeretekből. Még a brigádfelvezetők is ott voltak, hiszen azok is embereket vezetnek. Tanfolyam közben látták be igazán, mennyire hiányzott az nekik azelőtt.

Aki jól akar vezetni, ezt a tudományt meg kell tanulnia. Különben az történik, hogy tőle tanulják el a kisebb rangban levők a rossz módszert. Ez pedig olyan már, mint a fertőzés.

Horváth Dezső

A földszinti széksorok között valószínűleg sötétben botorkálok valami támpont-hoz. A színpadi fényből alig jut a nézőterre; a homályban senki, ideális bűvőhely. Az egész színpad kopasz díszleteivel, fakó szobaképével mint meglevénedő, érzékeny kullissza: elfecsegi títkaikat. **Hauptmann Naplemente** előttjének, a legközelebbi prózabemutatónak első színpadpróbái folynak. Két délelőtti lestem a stábot: a rendező-főszereplő **Ajtay Andort** és a többieket.

A színpad karéján, közel az orchester öléhez, középen ül Ajtay. Arányosan mellette az asszisztencia: segéd-rendező, sűgők. Háttal a nézőtérnek, leheletnyire a még civilruhás szereplőkől. A pár négyzetméteres műhely intimitása befelé zárkózik. Nagy, nyomasztó csend terpeszkedik alá, odafönt alig hallhatóan, sutogva jár körbe a szó. Kevés mozgással is dinamikus a próba. Nincs elejtett mondat, fél-kész lendület, rebbenés, amire ne lenne megjegyzése Ajtaynak: korrigál, helyben hagy, dicsér, biztat fél-szavakkal. Últében, el nem mozdulna a kisasztaltól. Így tisztázza **Bányörgy** Károly és **Vág Mari**, mit is húzzanak a szövegből. **Papp János** lódul középre, de alig kezd hozzá, a rendező leállítja: — Hallottad ezt a nevet: Jávor Pál?

A várakozásteljes csendben benne az igenis.

— Nos, ő meg egy Szilas-ny Laci nevű fiú játszotta a figurát. Ennél a jelenetnél mindkettő nyíltszíni tapsot kapott.

— Lehet, de azóta a közönség is változott.

— Jó, jó, ha nincs vas-

taps, nem mondom, hogy le- gyél öngyilkos. Csak vala- hogy más színű mondat kell ide.

Ebben megegyeznek.

Két nappal később. A környezet kísértetiesen hasonlít: szolid fény fent — veremsötét idelent. Az asszisztencia színpadsarokba húzódik, mint operáció előtt az orvosi konzilium. Ajtay le nem ülne egy pillanatra sem: most sűrűbb a koncentráció. A szöveg tán kevésbé pontos — a gesztus, a mozdulat, a kompozíció fontos. Ajtay rendez: Ajtay rendez: Csoda-e, ha máris sűgő- és papírmankó nélkül mondja Clausen tanácsos szavait.

Bevallom őszintén, valahányszor Ajtayt, a színészt láttam-hallottam, az az érzésem támadt, hogy improvizál a színpadon. Az a természetesség, ahogy a leírt szó beszédé, köznapis dialektussá oldódik mozdulataiban, kissé valószínűtlenné tette, hogy ez a színész valami kötelező szöveget mond el, szerepet játszik. A sóhajnak, pírás tekintetnek, vagy bölcs szótagnak nem színészmodora: emberprofilja van. Ilyen a rendező is. Önmaga teljességigényét kéri, követeli vissza a partnerektől. Nehéz lenne ráfogni, hogy túlságosan megkötöi színészeit. **Kovács János**nak elmagyarázza: „Ezt a szöveget nem mondhatod járás közben. Mondd el itt, vagy menj oda, s ott kezdj hozzá!” Egyénisége, valami földöntúli nyugalmat áraszt. Vihar utáni csendet, szívós, hosszú béktésztét. Vagy mársem Ajtay Andor, űn-maga? Talán máris **Hauptmann Clausen** tanácsosa? **N. I.**

NAPI KISLEXIKON

az üzemorvosokról

Már az 1800-as évek elején orvosok ellenőrizték a munkások egészségét Angliában, Ausztriában is 1845-ben alkalmaztak üzemorvosokat. Magyarországon 1872-ben volt szó először az üzemorvosi hálózat megszervezéséről. Ténylegesen 1872-ben 6 — mérnöki diplomával rendelkező — taggal ipari felügyelőség kezdte meg munkaszabóművelmi tevékenységét. Irányi Dániel függetlenségi párti képviselő javaslatára. Az országos munkaszabóművelési pénztár 1907-től működött, s a mai üzemorvosi hálózat elődjének számítható ipari orvosi felügyeletet 1935-re datálják.

Mióta van Szege- den?

Két üzemben heti 4 órás rendelési idővel már 1938—45 között is volt. A felszabadulás után, 1945-ben a konzervgyárban — amely akkor még magánvállalat volt — dr. Reich Olga kezdte meg üzemorvosi tevékenységét, ő volt az első, aki receptírási jogot is kapott. Később a Közlői Villamos, Pütövház, Kefe- és Ecsetgyár, Gázgyár, majd a Kendergyár és a Gyufagyár is foglalkoztatott orvost, díjazásukat a szociális alapról fizették. A Polo, az Alföldi Cipőgyár és a posta orvosaként dr. Szücs László dolgozott 1948-tól. Ők még az üzemek szervezésében létrehozott rendelésben dolgoztak, az állami üzemi egészségügyi hálózatot egy 1950-es egészségügyi miniszteri rendelet alapján 1951-ben szervezték meg. Szege- denen 1964-től tanácsli hatáskörben dolgoznak az üzemorvosok, régebben — és az országban sok helyen ma is — a rendelőtárhoz tartoztak az üzemorvosok

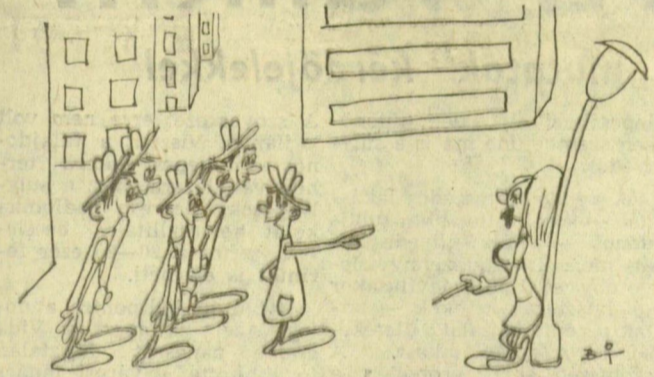
Jelenleg?

Szege- denen jelenleg napi 107 órában 9 főfoglalkozású és 17 részál-lású orvos dolgozik, 19 főfoglalkozású asszisztenssel (emellett több üzemi asszisztenssel). Üzemorvosi rendelés minden nagyobb üzemben van. A nagy gyáraknak kötfőnven felsze- relt rendelőkük van, a legjobb az újszegedi kendergyárá és a textilművek. Táppénzre három vállalat üzemorvo- sa írhatja ki a járó be- tegeket.

Szakrendelések?

Minden nagyobb üzemben szakrendelés is van: fogászat, a nagyrészt nőket foglalkoztató gyárakban nőgyógyászati rendelés, de a sajátos üzemi ártalmakat figyelembe véve még speciális rendelés is van. például az újszegedi kendergyárban rheumatológiai szakrendelés. A szocialista országokban — csakúgy mint hazánkban — államilag szervezett orvosgárda őrökdi a munkások egészsége felett. Ami még újdonság nálunk, de igen hasznosnak bizonyult, s az orvosi gyógyításhoz mérhető fontosságú: az üzemi pszichológus alkalmazása. Szege- denen a két kendergyárban dolgozik pszichológus nagy ha- szonnal.

Városnézés

— Itt pedig láthatják Macsák Mancikát a Kanári utcából...

Gerencsér Miklós

28. Újabb fordulat, ami növelte a szokott SS-katona zavarát. Nem tudott eligazodni felettese elmentmondásos viselkedésén. Eszes fickónak, remek helyzetfelismerőnek tartotta magát és most egyre jobban meggyőződött, hogy nincs eléggé tisztában értelmi adottságaival. Valósággal takarja el a főhadnagy hatalmas kegyetlenségét. Vonzotta és rétegében tartotta ez az ember, képes lett volna arra is, hogy megölje, s arra is, hogy minden parancsát teljesítse.

A tegnapi kihallgatáshoz képest merőben más körülmények közé vezették elő Németh László Jánost. Akkor csak Demeter és Faragó tartózkodott a szobában, higgadt viselkedésükön elcsodálkozott, mondhatni egyenrangú félként kezelték. Hellyel és cigarettával kínálták, udvariasan magázták, amikor pedig hatástalan maradt minden faggatózásuk, úgy látszott, türelmük változatlan marad. Most viszont oroszlanverem közepén állt a költő és a falak mentén várakozó csendőrök nem is titkolták, hogy fenevadnak érzik magukat. Németh László János egy-egy elővigyázatos pillantása rosszat sejtőn ismerkedett Dobral István őrmesterrel, Bede Antal

zászlóossal, Csiba Ferenc törzsofmesterrel — mindegyik csendőr a fal mellől figyelte, s a költőnek az az érzése támadt, hogy csupa megfeszített rugó veszi körül. Faragó Béla a cserépkályha mellett zugba húzódott és egy farkaskutya ült a lába mellett. Dr. Demeter Zoltán ezúttal főhadnagyi egyenruháját viselte, de éppolyan kínosan nett volt, mint amilyen civilben szokott lenni.

— Tegnap óta eszedbe jutott valami? — kérdezte félíg-meddig szórakozottan. Weinhofer lestrapált frásztala mögött ült, tiszta papírlapok heverték előtte, azokra firkálgatott japán töltőtollal. Mivel nem kapott választ kérdésre, kurtán a fogolyra dörrentett: — Süket vagy?

A zömök, kerek arcú költő sápadtan állt a veszedelmes körben. Rajta is egyenruha volt, viseltes honvédmunder, amiben Kisbodakon le-tartóztatták. Válasz nélkül hagyta a gomba kiáltást is.

— Kíváncsi lennék a pesti elvtársaidra — mélyült el ismét a rajzolgatásban Demeter. — Ki volt a kapcsolatot?

— Önállóan működött a csoportunk.

— Na ne kormozz, még időben mondom. Valami azt mi is tudunk. Szóval, ki volt a pesti kapcsolatot?

Jogászhangulatként hallott valamit a költő a nyomozói kihallgatások természetéről, de annyira nem volt felkészült, hogy bátran vállalhassa a kísérteties párbeszédet. Annyit mindenesetre tudott, hogy a faggatóra kétféleképpen szabad csak válaszolnia: vagy tagadással, vagy hallgatással. Természetesen, kapcsolatban álltak a fő-városi antifasisztákkal, Bíró Ernő gondoskodott az összeköttetéséről, ám a le-tartóztatásuk előtt már hetekkel nem találkoztak.

— Mondtam már tegnap is. Nem volt sem-miféle pesti kapcsolat.

— Mégis be annak a kiskunmajsai nagyé-nikédnek. Utóljára kérem: melyik bűnbán-dáhos tartóztatot? Az úgynevezett Békeparthoz az úgynevezett Magyar Fronthoz, vagy az úgy-nevezett Márciusi Ifjúsághoz?

(Folytatjuk.)